

1'73

čtv. tek 24. května
ZPRAVODAJ
národní přehlídky
amatérského divadla
na počest 25. výročí
Vítězného února

JIRÁSKOVY HRONOVY

SETKÁNÍ V ÚNORU

Celostátní přehlídka zájmové umělecké činnosti, uspořádaná pod záštitou vlády ČSSR v Gottwaldově, patřila mezi nejvýznamnější kulturní akce na počest 25. výročí Vítězného února 1948. Dokumentovala význam tohoto projevu aktivity pracujících a mládeže v naší socialistické společnosti a přinesla doklady o současném stavu zájmové umělecké činnosti, o jejím širokém národnostním, věkovém a sociálním zázemí, o příkladech spolupráce amatérů a profesionálů.

Po osmnácti letech se poprvé na víceoborové přehlídce představili amatéři slovenští i čeští, aby v jednotlivých pořadech vyjádřili svůj vztah k tomu, co únorové vítězství znamenalo pro lid naší země. Všechny pořady od fotografických výstav, výstav výtvarné tvorby dětí i dospělých, od přehlídky filmových dokumentů až po večerní pořady — folkloristické Pod společnou strechou, ideově nejzávažnější Hold únorového vítězství a Mládež republiky, v němž jeho garant, Socialistický svaz mládeže dokumentoval radostný život dětí a mládeže umožněný právě Únorem 1948. Všechny pořady byly ideově a tematicky zaměřeny tak, aby vyzněly jako podpora a hold Komunistické straně Československa, která se zasloužila o vítězství lidu před dvacetipětí léty. Tvůrci pořadů z oblasti zájmové umělecké činnosti

na gottwaldovské přehlídce manifestovali její socialistickou orientaci a zdůraznili, že amatérské umění není jen formou projevu osobních zálib člověka, ale že je činností politickou, jejíž výchovný a ideový společenský význam je sice oficiálně docenován ve všech usneseních a projevech, ovšem v praxi bývá občas přehlížen. Přitom XIV. sjezd KSČ zdůraznil skutečnost, že kultura je neodmyslitelnou (dokončení na str. 2)

Krajina

Foto Oldřich Daněk

V ŘETĚZE ŽIVOTA JSOU ČLÁNKY NYNĚJŠÍ DOBY SPJATY S ČLÁNKY MINULOSTI

Alois Jirásek

PETR
PRŮŠA

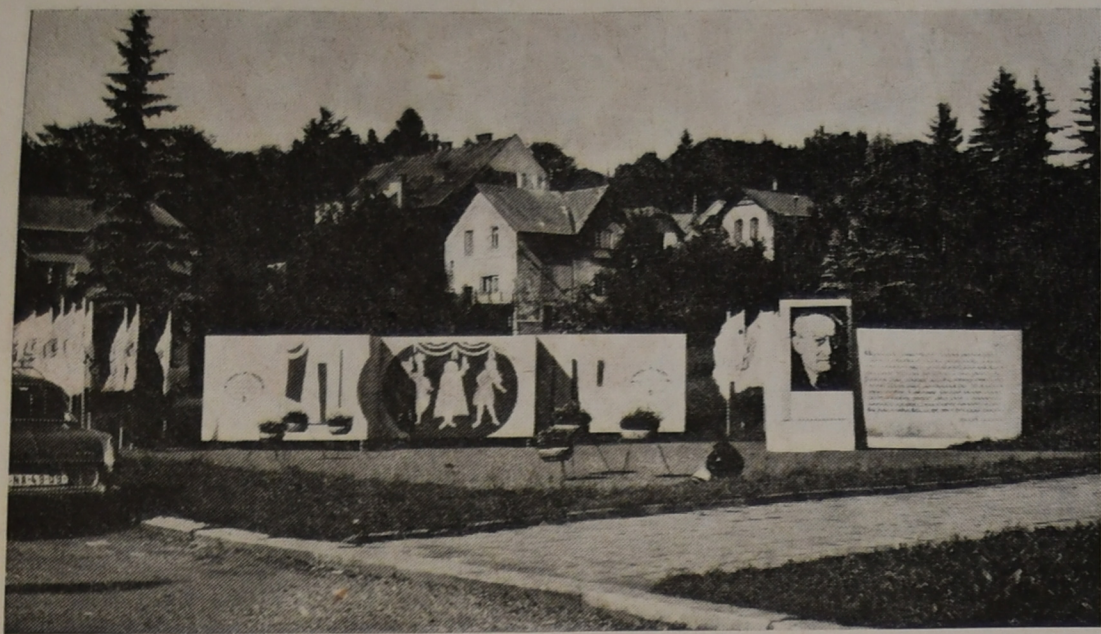
POČÁTKY SOCIALISTICKÝCH

JIRÁSKOVÝCH
HRONOVŮ

I SEM VTRHL DNEŠEK

Rok 1949. Zde počíná řetězec socialisticky koncipovaných Jiráskových Hronův. Jsou v něm fakta, která svou samozřejmostí až překvapují. Jejich souhrn však tvoří principy dnešní zájmové umělecké činnosti, proto nemohou zevšednět opakováním, v kterém je kus tvořivé inspirace a cesty dál. O XIX. Jiráskově Hronově se v kronikách říká — Manifestace akční jednoty všech souborů lidové tvorivosti obou národů. Zápas za novou zřizovatelskou bázi ochotnických souborů na půdě nových kulturních zařízení, zejména ROH, nepřinášel zdaleka jen novou administrativní formu, ale podstatnou změnu v orientaci obsahu práce. První soubor pracující na půdě ZK ROH vystoupil na Jiráskově Hronově již v roce 1948. Byla to inscenace souboru Povážských strojůren, v které hrál postavu Ževakina v Gogolově Ženitbě Jozef Króner. V roce 1949 došlo k širokému uplatnění patronátní činnosti závodů nad jednotlivými soubory. Další běžnost, kterou každoročně čteme z plakátů Jiráskových Hronův. Nutně si musíme položit otázku, zda dokážeme tuto dannost dnes náležitě využít ze všech hledisek, ne jen z přátelského posezení s patrony po představení. Platilo tu jedno heslo — z divadla na náměstí, do sadů, pod sokolovnu. Vystupovaly tu estrádní soubory STM a ROH,

tehdy populární soubor Papíráčků vystupoval přímo na náměstí. Tady si můžeme říci, že tento nápad se uchytil trvale. Dostal své pevné místo v prostorách sadů i v zájmu hronovských občanů. Programová skladba, jak dnes říkáme mimodivadelních programů, si zaslouží ještě větší pestrosti. Ve sborníku XIX. Jiráskova Hronova (mimořádně je škoda, že takové sborníky po skončení ročníku nevycházejí, bylo zde všechno — výsledky, významné projevy, diskusní příspěvky, byl to materiál pro celé amatérské divadlo, jakási skripta hronovské školy, které programová brožura ani Zpravodaj nemůže nahradit) jsou snímky z připravované výzdoby města. V roce 1972 dokázal městský národní výbor dát výzdobě pevnou prostorovou a materiální základnu a tak i letos bude po stránce výzdoby mnohý návštěvník mile překvapen. A ještě jednu věc přinesl tento ročník: uskutečnila se první veřejná diskuse o představení v malém sále Jiráskova divadla. Je to forma oblíbená, její kvalita však závisí na osobnostech, které ji vedou, dávají jí obsah i na aktivitě účastníků. A ještě jednu věc, kterou dnes neděláme. Ochotníci se rozjízďeli s ideovým programem přehlídky v příštím roce. Tehdejší by se dala vyjádřit jednou větou — Spojujeme revoluční tradice s dneškem. Dnes nám administrativní cestou jaksi dlouho trvá sdělit souborům (dokončení na str. 3)

Výzdoba 42. Jiráskova Hronova, která byla věnována lidovým tradicím českého divadla. Autorem výtvarného návrhu i realizace byl student AVU Ivan Krejčí. Na kompozicích, s nimiž se návštěvníci Jiráskova Hronova setkali, bylo pozoruhodné zejména použití figurálních motivů, přinášejících vítané oživení do všech výtvarně řešených prostor.

MILAN
MAREK

O DOBRÉM I ŠPATNÉM

Divadlo, umělecký druh tisíců možností, stejně jako ty ostatní vede od věků spor rozvíjející se v rovině nejvyšších dosažených cílů a postupného zplňování, klasicizování praxí ověřených jevištních postupů proměňujících se v klišé. Je to spor o další vývojové možnosti, zápas o divadlo hodnot i diváka, zápas o podobu soustavy kritérií, na jejichž základě divák vědomě či nevědomě přijímá nebo odmítá hru, autora nebo inscenaci. Zápas o tvářnost dramatického díla, stanovisko publika a podobu repertoáru nabývá často těžko postizitelných forem, projevujících se však velmi konkrétně intenzitou potlesku nebo počtem prázdných míst v hledišti.

Divák, součást publika, je vnitřně diferencovaný, shrnuje v sobě charakteristické znaky jeho věku, zkušenosti, vzdělání, příslušnosti k sociální skupině. Vytváří kolektivitu nespočetnou, mnohonázorovou ve vztahu k předmětu zájmu, k inscenaci rozvíjející se na jevišti s jediným ideálním cílem — tuto různorodost sjednotit k přijetí řádu,

jehož prostřednictvím chce promluvit dramatik, režisér a herec. Záměr s nímž všichni zúčastnění pracují, se v širším výkladu podílí jako výrazný komponent na tom, čemu říkáme obecně výchova diváka, výchovné působení na publikum. Jak je těžké předem odhadnout směr působení příští inscenace, jak složité je formovat divácký vkus bez podbízení; vycházet z myšlenkové i estetické náročnosti, která by měla být základnou všech měřítek.

V této souvislosti se nabízí srovnání dvojího druhu diváckých zájmů, dvojího druhu uměleckého zážitku — oba jsou rovnocenné pokud jde o uspokojení diváka, a přitom je tu na první pohled patrný hodnotový rozdíl. Na jedné straně tu stojí potřeba zmocňovat se světa poznáním, ztělesňovaným v divadle tím nejnázornějším způsobem — výsekem ze života podřízeným divadelní konvencí, tendenci s níž soubor předstupuje před diváka se záměrem ovládnout ho pro tuto jedinou chvíli, vložit do jeho vědomí

(dokončení na str. 3)

SETKÁNÍ V ÚNORU

(dokončení ze str. 1)

součástí života socialistické společnosti. Proto i Národní konference zájmové umělecké činnosti, která se uskutečnila na podzim roku 1971 v Příbrami, rozvinula principy stranickosti a tendencí v pojetí a funkci zájmové umělecké činnosti jako součásti národní kultury, jako projevu aktivity lidu, stejně jako účinné formy estetické i ideové výchovy. V tomto smyslu je zájmová umělecká činnost součástí programu rozvoje možnosti, sil a kvalit socialistického člověka a byla jí přislíbena nejvyšší podpora. Byla znovu potvrzena v oficiálních projevech významných představitelů politického a veřejného života, kteří se gottwaldovské přehlídky zúčastnili, např. tajemník ÚV KSČ s. Jan Fojtík a místopředseda vlády ČSSR s. M. Lúčan.

Dr. Vítězslava Šrámková

UMĚNÍ LIDU

Pojem Umění lidu známe dobře z klasicky přísné, ale výmluvné obálky Františka Muziky, v které vyšla řada klasických her svým výběrem signalizující novou socialistickou orientaci naší kultury po Únoru 1948. Připomínáme-li ji při Jiráskově Hronově, který se koná v roce 25. výročí únorového vítězství, není to pouze náhoda. Letošní koncepce národní přehlídky je svým pojetím srovnatelná s tím, co do Jiráskova Hronova vložila socialistická kulturní politika již od roku 1949. Se skutečností, že do středu rodícího se socialistického společenského řádu se dostává člověk se svými potřebami i zájmy v sociální i kulturní oblasti, nutně dochází k hlubokému obratu v chápání smyslu a funkce divadla i jeho součástí, amatérského divadelnictví. Kulturní politika poúnorových let se snaží o podtržení pokrokových znaků naší národní kultury a vystižení socialistických rysů současné tvorby i principů divadelní práce po příkladu sovětské divadelní kultury. Dramaturgická koncepce Jiráskova Hronova 1973 by se dala vyjádřit stejnou charakteristikou, protože i zde stojí vedle sebe orientace na současnou dramaturgiu našich národů a socialistických zemí, takové hodnocení klasické dramatické literatury, které může dát širokým vrstvám diváků hluboký a pestrý obraz života v jeho perspektivě i zvláštní důraz na ruskou a sovětskou dramaturgiu, která již od dvacátých let tvoří nezbytnou tvůrčí základnu pokrokového a socialisticky chápaného divadla u nás.

Smysl pojmu Umění lidu není však jen v dramaturgické orientaci, i když připomeňme i to, jak právě touto cestou se znovuotevřely brány k dílu A. N. Ostrovského, zde se objevil Kornejčukův Chirurg Platon Krečet, naše klasika ve své čisté podobě, zbavená různých úprav a zkrivenin. Smysl toho pojmu výstižně vyjadřuje neoddelitelný, základní vztah divadelního umění — dílo a divák. Je zde určen tvorby v jejích společenských souvislostech. Proto na letošní přehlídce by mělo být hodnoceno to, co který soubor přináší nového ve směru zlidovění divadla. Měřítka v této formulaci dal Hronovům Zdeněk Nejedlý ve svém Varu již v roce 1948. Není na něm třeba nic měnit. Samozřejmě divadlo i jeho diváci prošli dvacetipětiletým vývojem, proměnou estetických názorů, metody tvorby se změnila, rozšířily se divácké zájmy i zvedly jejich nároky. Každé umělecké dílo je výrazem nového poznání, v divadle je to zvlášť jasné, že je to poznání o člověku, jeho vztazích, o životě, které ve styku s divákem dostává nové prostory, další dimenze života. Pravdu o výchovném, estetickém působení divadla poznali pokrokoví umělci již

dávno, Tyl ji vyjádřil svým známým působivým obrazem: „Divadlo je život a jde zase do života“. Málokdo si uvědomí, jak z hlediska estetiky divadla to je precizní formulace, přímá a jasná, stejně jako zavazující pojem umění lidu v sobě nese jasný kulturně politický obsah. K těmto úvahám musí na konkrétních příkladech divadelních inscenací, vybraných ústřední porotou, dospět letos znovu obnovené kluby i dvě volné tribuny. Pracovní program má dostatek možností, aby tvůrčím způsobem aplikoval páteřní myšlenky socialistické kulturní politiky na současnou etapu amatérského divadla.

Tvořit pro to, aby každá hra, každý výkon režiséra, herce, výtvarníka objevoval pro dnešek skutečné hodnoty, dával našemu životu krásy nových obzorů, je možné jedině v tvůrčím inspirovaném naplnění velké devízy naší společnosti, v umění patřícím širokým vrstvám diváků, vytvářejících naši skutečnost.

JIRÁSEK A ČESKÉ DIVADLO

Na přelomu století a řadu desítek let po něm bylo Jiráskovo dramatické dílo páteří českého profesionálního i amatérského repertoáru. Jaroslav Kvapil v Památkách 1. Jiráskova Hronova končí výčet svých setkání s jiráskovskou dramatikou větou: „Nebylo a není českého autora, s nímž by mne pojilo tolik divadelní práce; je radost a pýcha mé divadelní minulosti, že to byl právě Alois Jirásek.“ V Kvapilově době nevystupovala do popředí jen otázka českého vlastnictví, na které se mylně dramatikova tvorba zužuje, ale v první řadě to byla hluboká národní českost poetiky jeho báchorek (mluvíme-li o Lucerně a Panu Johanesovi) a obsahově aktuální realistická věrnost českému vesnickému prostředí (mluvíme-li o Otci nebo Vojnarce). Atmosféra českých dějinných osudů, kterou v našem povědomí svými romány vytvořil plně zazněla i v jeho historických dramatech. Nebylo by to třeba opakovat jako známou a dávno prověřenou věc, kdybychom nestáli před mnohaletým problémem — současné kvalitní inscenace Jirásky. Ani letos v amatérském divadle kraje nebo v profesionálním divadelnictví (pražskou inscenací divadla E. F. Buriana nevyjímaje) se neobjevuje představení, které by dobývalo z Jirásky hodnoty, pro které ho již dávno české divadlo zařadilo do svého kmenového repertoáru. Vraťme se však ke Kvapilovi, který ve zmíněném článku nepřímou odpovědí (dokončení na str. 4)

(dokončení ze str. 1)

o čem vlastně příští Hronov bude a často ke škodě věci. Jen pro připomínku na závěr: oceněné inscenace — Káňa: Parta brusiče Karhana (ZK Chronotechna Šternberk), Gorkij: Matka (SDO Symposion Třebechovice p. O.), Tyl: Kutnohorští havíři (Lidové divadlo Svitavy) a Isajev-Galič: Volá vás Tajmyr (MDS MS Levice). Právem mohl tedy Zdeněk Nejedlý tehdy pronést charakteristiku víc než lapidární: „I sem vtrhl dnešek.“

NAŠE DIVADLO MUSÍ BÝT DIVADLEM RADOSTNÝM.

Rok 1955. Z hlediska plných dvaceti pěti let nezbytná zastávka pro příklady, které by nemusily být dnes jen dějinami. V tomto roce byla obnovena celostátní soutěž, soutěžilo celkem 2.000 souborů a 30 nejlepších vystoupilo na národních přehlídkách v Chebu, Plzni, Svitavách, Přerově, Liptovském Mikuláši a Levoči. Hronov byl spojen s tvůrčí soutěží autorů v oboru literatury a večerem jejich vítězů. Pokračují různé autorské soutěže, jen ve Východočeském kraji je soutěž Šrámkovy Sobotky, Jilemnického Ústí n. O., Olbrachtova soutěž v Semilech a Terezy Novákové v okrese Chrudim. Jen divadlo z nich vychází jaksi zkrátka. Okresní kulturní středisko v Hradci Králové letos

PETR PRŮŠA

POČÁTKY SOCIALISTICKÝCH

vyhlašuje soutěž na původní dramatickou tvorbu pro ochotnické soubory. Tedy první počín po dlouhém půstu. Nelze však ponechat věc jen s tímto konstatováním. V roce 1955 začala vycházet knižnice Her lidového jeviště, která dosáhla za šest let sta svazků. Historik amatérského divadla může prokázat jaký vliv měla na práci souborů. Dnes v knižní produkci našich nakladatelství nic takového nevyhází. Odpověď je samozřejmě v rukou centrálních orgánů. Knižnice byla v šedesátých letech zastavena z „ekonomických důvodů“. Její vliv však nelze smazat, odhodit a amatérské divadlo, a nejen ono, má právo se o ni znovu hlásit. Vždyť nešlo jen o soubory, ale vůbec o propagaci divadelní kultury mezi širokým okruhem čtenářů a diváků našich divadel. Na Jiráskově Hronově proběhl seminář účastníků dálkového školení tehdejšího ÚDLUT. Počet přihlášených dává závratné číslo 1 300, absolventů bylo tehdy 250. Třeba je to forma zastaralá, ale nevystačíme jen s okresními semináři, dnes jde o výchovu nové generace režisérů, vedoucích souborů, o závažný výchovně odborný systém. Pořadatelé přehlídky měli tehdy výhodu — ve výběru současných her, hrál se tu Bukovčan, Stehlík, Matušítková, Makarenko, Lavreněv a další. Znovu nastala diskuse o repertoáru, o smyslu amatérské práce. V tehdejší programové brožurě je na str. 14. citát z Nejedlého: „Musíme zachovat slova Komenského, má-li být naše škola školou radosti, že i naše divadlo musí být divadlem radostným, tak, aby tam lidé rádi chodili, tak, aby divadlo nebylo odvráceno od lidových zájmů a potřeb.“ S radostí je možné přepsat tato slova i do letošní programové brožury i s plnou odpovědností za jejich obsah.

UMĚLEC JE HLAS SVÉ EPOCHY.

1958. V krajích a okresech stoupá počet přehlídek. Velká příležitost pro ochotnické divadlo. Společenský závazek. Před divadlem stála mapa krajů a na ní vlaječky s jednotlivými přehlídkami. Nejvíce jich mělo Hradecko, Pardubicko, Olomoucko, Ostravsko, Ústecko (to jsme ještě v době dřívějšího krajevo uspořádání). Přehlídky jsou dnes stálou součástí kulturního života a stálo by za úvahu právě letos udělat takovou bilanci. Možná, že malomyslným, pro které ochotnické divadlo upadlo na periferii kulturního dění, argumentům o televizi zabíjející zájmovou uměleckou činnost by se postavil fakt, který sám o sobě něco říká. Shodou okolností v tomto roce se objevilo představení, které každoročně ožívá ve vzpomínkách pamětníků. Svitavská inscenace Deníku Anny Frankové. Bylo to opravdu

JIRÁSKOVÝCH HRONOVŮ

dobré představení, najednou promluvalo dílo nejenom stránkami textu, ale plným dramatickým životem. Amatérský soubor tu našel obsahově, formálně i technicky hru, která dovozovala rozvinout tvůrčí síly souboru. Na to se po mnoho let zapomínalo a někde stále ještě zapomíná. Každý soubor musí být citlivým seismografem svého prostředí, svých členů, jejich vztahů k dnešku. Jedině tím získává sebe i diváka. I pro amatérskou práci platí Gorkého poselství: „Umělec je středem citlivosti své země, své třídy, jeho uchem, okem i srdcem. Umělec je hlas své epochy. Musí vědět co možno nejvíce.“ Co Gorkij určil v přesných pojmech, spojujících jednotu politiky, kultury, vnitřního citění člověka platí jednou provždy pro každou tvůrčí činnost. Je vždycky vůdčím mottem každé kvality.

MILAN
MAREK

O DOBRÉM I ŠPATNÉM

(dokončení ze str. 2)

myšlenku, rozpor nebo vnitřní konflikt, jímž v daném okamžiku ožívá jeviště. Druhá strana stejné mince znamená zastírat sami sobě to, čím svět zcela přirozeně promlouvá, upozorňuje na existenci a trvalou životnost stále se proměňujících lidských problémů. Divák zvyklý přijímat klišé, laciné pozlátka, jež ho vzdaluje možnosti poznávat a vylučuje ho tím z aktivity vnímajícího a spolutvořícího za cenu příliš vysokou, za cenu zábavy, stojí mimo hodnotový proces, vyloučen sám sebou i tím, že nikdo nemyslel především na něj.

Přitom jsou cesty, které nejsou kompromisem mezi uměním a neuměním, je tu možnost vychovávat, působit s využitím toho, co divák chce přijímat — nejen určitý žánr, ale především hodnotu etickou a uměleckou. Může ji představovat tragédie, ko-

medie, satira a dokonce i hudební divadlo, zejména opereta zbavená bezduchých klišé, věčně se opakujících zápletek, uvedená ve tvaru odpovídajícím současným interpretačním i technickým možnostem divadla. Tudy je možné jít dál až za hranice konvence, kterou často soubory přijímají v mylné představě, že jde o konvenci divadelní. Potom totiž mizí z jeviště současná aktuální témata, ztrácejí se malé jevištní formy, protože nemají kde žít, téměř neexistuje jevištní experiment.

S důrazem na to, co soubory připravují a zejména jak, je možné najít východisko směřující i v amatérském divadle k nutnosti zmocňovat se světa poznáním s vědomím, že divadlo je jednou z mnoha specifických podob, jež na sebe poznání bere.

Naďa Urbánková v jaroměřské inscenaci hry Aloise Jiráska Kolébka

NonSTOP

níky na volných tribunách i ve specializovaných diskusních klubech.

řešení stále výzdoby města, která se pravidelně obměňuje v závislosti na významných událostech a výročích.

Jiráskův Hronov (4. 8. — 11. 8.) je letos národní přehlídkou českého amatérského divadla s přizváním slovenského souboru a zahraničního souboru. Jednotlivé kraje ČR do 15. dubna 1973 ohlásily Ústavu pro kulturně výchovnou činnost — útvar ZUC své nejlepší inscenace, z nichž ústřední porota vybere nejlepší k účasti na přehlídce. V průběhu hronovského týdne bude pracovat obvyklým způsobem porota, která se setká s účast-

Přihlášky k pobytu, žádosti o vstupenky přijímá jako obvykle ZK Mistra Aloise Jiráska v Hronově, který rozešle koncem června všem OKS v republice přihlášky s programem a s technickými dispozicemi pro jednotlivé zájemce o návštěvu přehlídky.

V letošním roce překvapí stále návštěvníky Jiráskových Hronovů zajímavá novinka. MěstNV přistoupil k

Na straně druhé jsme otiskli snímek z haly Závodů Vítězného února v Hradci Králové, kde hradecké DVÚ uvedlo Arbuzovovu Irkutskou historii. Na poslední straně najdete zajímavou dobovou fotografii z uvedení Jiráskovy hry Magdalena Dobromila Rettigová v Litomyšli. Na snímku najdete Jaroslava Kvapila, Hanu Kvapilovou a Aloise Jiráska mezi litomyšlskými ochotníky.

Ve shodě s několika autory považují za umění onu básnivou mohutnost, jež oživuje, onu těžko postižitelnou slovesnou magii, která povznáší a způsobuje prudké hnutí mysli připomínající pláč a štěstí. Považují za krásu ono pozdvížení ducha, ono vichření fantazie, jež uchvátí a vznese.

VLADISLAV VANČURA

MILAN
MAREK

ROZTOČENÉ ULICE

Tisíckrát si lidé kladli otázku, co je to modernost, čím je dána a jak působí, skládající se v trojrozměrné stavby, či plasticky působící obrazy jen zdánlivě vzdálené jakékoli skutečnosti nebo do veršů volně plynoucích a naplňujících nejen sám lidský čas, ale také představu toho, co před desetiletími nazývali lyrismem ulice.

Neboť tam, do volného prostoru, který přetínaly kroky náhodně kolemjdoucích, smutné představ o nejprostším lidském štěstí jehož nemůže být v jediné chvíli dosaženo, cílevědomé volání po přeměně světa jež v jedné zemi na světě tenkrát dostalo živou konkrétní tvář, tvář revoluce, tam směřovaly dobře mířené věty a hluboce procítěné obrazy i dnes už klasická komika němému filmu. Hledání pravdy odpadlo, protože obojí, pravdy i hledání, bylo už jednou provždy dáno a prosakovalo k člověku ulice prostřednictvím umění, které na sebe chtělo vzít všední tvář, zbařenou všech tisíckrát zopakovaných a promyšlených příkras, naplněnou přirozenou poetikou všedních věcí, odhalujících člověku bezděčnou přítomností schopnost sloužit.

Umění a také umění divadelní přišlo tehdy s programem vyjadřovaným celistvou myšlenkou směřující k naplnění služby těm, kteří nebyli nikdy oslavováni jako hrdinové, k nimž se nikdy v obdivu neskláněly hlavy, k lidem naplňujícím ulice i představy množstvím, množstvím chaotickým i organizovaným, chladným i bojujícím, množstvím všedních skutečných dní a cílů.

Zde bychom, vzpomínajíc s knihou, našli kusé poznámky o střídání generací a slohů, lesk, slávu i bídu literatury a divadel, našli bychom jména, která se do naší přítomnosti vracejí jako pojmy po zásluze zařazené a klasifikované. A přitom by bylo i dosti takových, kteří ještě nepověděli poslední slovo tak, aby nemohlo být snadno pohlceno ostatními a zapomenuto nebo zasunuto. Nejlépe to pověděl v roce 1927 F. X. Šaldá: „Jsou to správní kluci. Proč? Protože dělají to, čeho si žádá doba; všechno ostatní je zbytečnost a planá jankovina. Krátce a dobře: ti kluci jsou proto správní, že se přiblížili z jiné strany a o koustíček blíž žhavému, lyrickému, výbušnému, plynému, všemí barvami hrajícímu, zdánlivě beztvárnému, nepochopitelnému a neuchopitelnému jádru světa.“

Jména a pojmy se vracejí

— naplnila by nejedno jeviště — Honzl, Frejka, Hora, Václavěk, Fučík, Biebl, Černík, Nezval, Teige a mnoho dalších. Přišli v době, která zabránila dokončit úspěšný nástup generací bratří Čapků. Vtrhli na své roztočené jeviště s manifesty jasně formulovaných myšlenek, pod záštitou Apollinairova Pásma a krokem Podivuhodného kouzelníka. Vzbudili rozruch a před nosem přibouchli dveře pýchou dýchajícím zvyklostem měšťáka a rozhodně je otevřeli třídě spojené s pokrokovostí, ekonomickou i společenskou, dělníkům.

Jindřich Honzl, od jehož smrti v letošním roce uplynulo celých dvacet let, v knize Roztočené jeviště velmi jasně říká: „Proletariát jako třída, společenský útvar a vyznačující určitého světového názoru, je činitel dramatický. Má předpoklady svých budoucích dramatsvínutí na své vůli. Jeho vůle k novému světu a novému společenskému řádu je dramatický činitel, je antický heroa povýšený o radostnou víru ve své vítězství. Je to heroa lidštější ve svém optimismu, se kterým hledí na svět a spěje k vítězství v budoucnosti. Tato dramatická nezesiluje vědomí nutné zkázy, ale vzrušuje lidské odhodlání. V tom je základ nové dramatickosti. Od proletářského dramatu žádáme, aby bylo lidské v tom smyslu, aby vši vážností svého názoru přichýlilo se ke člověku, aby bylo apoteosou člověka v dramatickém ději. Nejde tu o náhodný projev autorovy lásky k určitému člověku — jedinečnému a nenavratitelnému, o jakousi filantropii autorskou — ale drama ať roste z víry v člověka jako ze základu, ze svého světového názoru.“

mladí této generace, generace Honzlovy, bylo spojeno s účinným uměleckým i společenským programem a přimělo, díky odvaze, veliké tvůrčí schopnosti a jasně formulovanému cíli, akceptovat fakt, že „ruská revoluce a dnešní revoluční kvas ve všech částech světa ohlašují počátek velké a slavné budoucnosti. Razí cestu k jasnému cíli: k socialistické společnosti, a až bude tohoto cíle dosaženo, vytvoří se nový sloh, sloh všeho osvobozeného lidstva, sloh internacionální.“

Odpověď na otázku co je to modernost byla spojena nejen s tímto generačním kvasem, který zaznamenal svá vítězství i své prohry,

projevila se jednoznačně ve všech pralelně jdoucích, stejně jako navzájem se propojujících uměleckých družích, našla uplatnění na jevištích, v literatuře a výtvarném umění a beze zbytku pronikla až k člověku, předmětu působení, pronikla hluboko do jeho vědomí a způsobila v souvislosti s počínající revolucí společenskou počátek revoluce myšlení. A tím byla v podstatě dána odpověď na tuto tolikrát opakovanou otázku a poprvé ji mohl zodpovědět tvůrce i konzument v procesu spoluvytváření uměleckého díla.

(dokončení ze str. 2)

věděl proč se Jiráskovy hry stávají nevzrušivým pouze pietním útvarem. Mluví o historické trilogii a říká: „... celá náleží do českého repertoáru trvale, nejen o některých výjimečných dnech památných, kdy občas vidíme první či druhou její část — teď vlastně jen Jana Žižku — a to zpravidla nedostí nastudování a leda-

JIRÁSEK A ČESKÉ DIVADLO

jak obnovenu. A Vojan tomu schází nejvíce...“ Chybí víra v dílo, umělecká potřeba objevovat v jeho textech nové úhly pohledu. Nezapomeňme na to, že Vojnarku i Otce začíná dnes inscenovat generace, pro kterou jsou poměry tehdejší vesnice již historickou minulostí, nezapomeňme, že divadlo se vyjadřuje prostředky, které jsou zcela jiné než v době Jiráskově. Není v tom zápor,

ale klad. Vykázali jsme Jiráška do role autora pro mládež, vždyť přece klasika se musí poznávat, do slavnostního předvečera, který musí na Jiráskově Hronově být. V tom je základní příčina i v pohodlnosti, každý režisér ho již několikrát uvedl a zdánlivě ví jak. Umělecké jak, je v každé etapě vývoje jiné a pokaždé musí být dílo znovu objevováno. Nelze jistě dát recept na řešení situace. Přesvědčují však znovu a znovu neumělé a režijně špatné inscenace některých vesnických souborů, že příběh Vojnarky, Otce, Lucerny i Kolébky, hrdinové těchto her, jsou blízcí divákům — i těm mladým. Jednoznačně řečeno Jirásek přestal být pro vyspělé soubory i mnohé profesionály tvůrčí záležitostí a jen na nich je, jak dokážou vřadit jeho díla do souvislostí dnešního divadla. A to je vlastně už recept, předepsaný z trochu jiného pohledu.

(pp)

PRO DOKUMENTACI JH

V Přátelském listě členům Kruhu přátel Jiráskova Hronova z roku 1972 byl uveden výčet akcí, jež se již uskutečnily nebo teprve uskuteční z podnětu Kruhu přátel. Mezi nimi mne zaujal především „návrh na vytvoření dokumentace a výtvoření Jiráskových Hronovů při MěstNV v Hronově“, které by měly „zachytit význam Hronovů pro ochotnické hnutí“. Tento návrh není ovšem samoučelný; jeho logickým vyústěním je jednak návrh na vybudování muzea Jiráskových Hronovů, jež by mělo být instalováno a otevřeno nejpozději u příležitosti 50. JH v r. 1980, jednak návrh na reprezentační tisk k jubilejnímu 50. JH.

Jediným hronovským kulturním zařízením, shromažďujícím doklady jak hmotné, tak písemné povahy, je Jiráskovo muzeum, které také bylo pověřeno shromažďováním všech dokumentů, jež mají jakýkoliv vztah k Jiráskovým Hronovům. Řada materiálů je již v jeho sbírkách uložena; nejsou však ještě zdaleka kompletní. Muzeum se proto obrací na všechny, zejména však na starší a mnohaleté účastníky našeho nejstaršího ochotnického festivalu s prosbou, aby své materiály zasílali na jeho adresu. Budeme vám vděčni za každý plakát, Zpravodaj (nebo starý Věstník), za každou brožuru, fotografii apod. Někteří již své do-

kumenty muzeu předali (např. Rudolf Andree). Muzeum také každoročně přebírá od MěstNV dary jednotlivých souborů přípravnému výboru. Všechny dary budou, jako tomu bylo i dosud, řádně podle platných muzejních předpisů evidovány a každý dárcce dostane písemné potvrzení. Pokud byste se snad nemohli se svými materiály rozloučit nebo je ještě potřebujete, zašlete nám alespoň jejich soupis, abychom věděli, kde je máme v případě potřeby hledat, a mohli si pořídit jejich fotokopie pro studijní, výstavní a publikační účely.

(hl)

JIRÁSKŮV HRONOV, zpravodaj 43. JH č. 1 — vydává přípravný výbor 43. JH — redaktoři: Petr Průša, Milan Marek, výtvarné řešení Jaroslav Cheben — vytiskly Věť Hronov, provoz 13 — květen 1973.